

Дәріс 8. Ақпарат тарату мен сақтаудың музейдегі жүйелілігі

Дәріс осы саланың іргелі негіздері мен қазіргі таңдағы өзекті мәселелерін тереңінен зерттеуге арналады. Осы тақырыпты меңгеру арқылы біз негізгі теориялық принциптерді талдап, оларды практикалық тұрғыда қолдану жолдарын қарастырамыз.

Дәріскер: т.ғ.к., доцент Қ.Б. Баудиярова

Дәрістің мақсаты:

Теориялық негіздерді меңгерту: Студенттерге тақырыптың негізгі ұғымдарын, заңдылықтары мен теориялық қағидаларын жүйелі түрде түсіндіру және олардың мазмұнын ашу.

Талдау және қолдану дағдысын қалыптастыру: Алған білімді практикалық мысалдармен байланыстыра отырып, мәселелерді өз бетінше талдау және кәсіби тұрғыда шешім қабылдау қабілетін дамыту.

Дәріс жоспары:

1. Тақырыптың өзектілігі мен кіріспе
2. Негізгі ұғымдар мен терминдер
3. Теориялық негіздерді терең талдау
4. Практикалық мысалдар мен қолданыс
5. Қорытынды мен бекіту сұрақтары

Әңгіме-баянның рөлі мен маңызы

Экскурсия жүргізушінің әңгіме–баяны экскурсиядағы ең маңызды бөлшектердің бірі. Ол көрсетілім кезінде ғана емес, көрсетілімнен соң да нысан туралы қосымша ақпараттар беріп, танымға деген құлшыныcты, тарихи рөлге деген қызығушылықты оятып отырады.

Әңгіме–баян желісі сан алуан болып келеді: ескерткіштер, тарихи оқиғалар, нақты бір тұлғалардың ғұмырнамасы және басқа да көптеген тақырыптар қамтылады.

Екі негізгі міндет

Түсінік беру

Көрсетілген дүниеге қосымша түсініктер мен ақпараттар ұсыну

Қалпына келтіру

Экскурсант көре алмайтын оқиғаларды ойша жаңғырту және бейнелеу

Әңгіме–баянды дәріске айналдырып жіберуге жол берілмейді. Ол шығармашылық ізденіс, іздестіріп тапқан ақпараттар легін баяндайтын жеке мәтін болуы тиіс.

Тиімді әңгіме-баян талаптары

01

Тақырыптылық пен нақтылық

Нысанды ауытқып кетпей, дәл сол нысанмен қабыстыру

02

Логикалылық өзара байланыстылық

Мазмұнның бір-бірімен тығыз байланысы

03

Қысқашалық пен мазмұндамалық

Ақпараттың жеткілікті, түсінікті болуы

04

Ғылымилық және көрсетіліспен байланыстылық

Фактілердің дәлдігі мен нысанды көрсетумен үйлесімі

Монолог пен диалог

Монолог түрі

Әңгіме–баян негізінен монологқа негізделген, экскурсия жүргізуші өзінің мәтінін баяндайды

Диалог түрі

Кейбір экскурсия жүргізушілер ашық не жабық диалогқа айналдырады, материалды қабылдаудың белсенділігін арттырады

Диалог кезінде сұрақ–жауап арқылы ақпараттар легі қабылданады, экскурсант өз сауалдарына қанағаттанарлық жауап алады.

Репликалармен жұмыс істеу

Репликалардың маңызы

Көрсетілім барысында экскурсанттар тарапынан «реплика» беріліп отырады. Олардың көпшілігі дұрыс, кейбірі бұрыс болуы мүмкін. Репликалармен жұмыс істеудің белгілі бір әдістемесі бар.

- Дұрыс репликаларды әңгіме–баянға қосу
- Бұрыс репликаларды тактикалық тұрғыдан байыппен түзету
- Жылдам жауап беру
- Тақырып аясында өрбіту

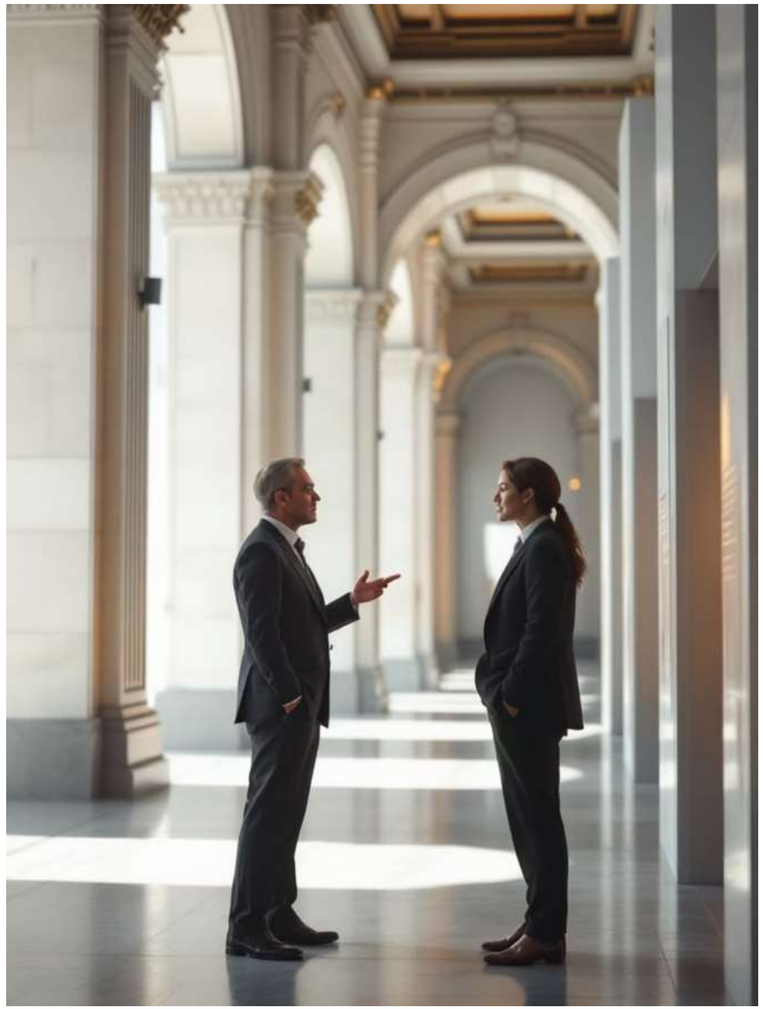

Әңгіме-баянның екі формасы

Баяндау түрі

Экскурсанттарға оқиғалардың қайда және қалайша өрбігендігі туралы нақты түсініктеме беру

Реконструктивті әңгіме-баян

Экскурсанттар көз алдында нысан туралы ақпаратты ойша қалпына келтіру

Ұйымдастырылған экскурсиядағы әңгіме-баян

Топтың қозғалыс жылдамдығына қарай тәуелділігі

Жас ерекшеліктерді ескеру: балалар, жасөспірімдер, жас жеткіншектер мен жасы үлкен кісілер

Көрсетілімге бағыныштылығы

Көрсетілім болмаса, әңгіме–баян да болмайды. Нысанды көрсетуден басталады

Көрсетілетін дәлелдемелерді пайдалану

Ауызша дәлелдемелердің орнын көру қатары толықтырады

Мекен-жайлылығы

Нақты нысанмен (ғимарат, архитектуралық ансамбль, инженерлік құрылыс, табиғат ескерткіші) байланыстыру

Нақтылығы

Тақырыптың аты ғана емес, фактілердің, түсініктемелердің нақтылығы да маңызды

Бекітуші сипаты

Тарихи тақырыпта бекітілген дүниені айту, нысандарды көрсету

Нысан мен оқиғалардың байланысы

1

Тарих пен мәдениет ескерткіші

Өнер ескерткіші ретінде, осы ескерткіш тұрғызылған тарихи оқиға немесе нақты бір қайраткер

2

Ғимарат архитектуралық нысан ретінде

Осы ғимаратта немесе оның жанында болған тарихи оқиғалар

3

Тұрғын үй құрылыс нысаны ретінде

Онымен байланысты тұлғалардың ғұмырнамасы

4

Инженерлік құрылыс ретінде

Бұл құрылыстар пайдалана бастаған уақыттағы оқиғалар

5

Табиғи нысандар

Орман, тоғай, өзен, егістік, үңгір, катакомба – аталған аймақта өткен оқиғалар желісі

Тақырыптық экскурсиялардағы үш нұсқа

Нысанды тамашалаумен бірге

Нысанды тамашалау кезінде қысқаша анықтама, ерекшеліктер туралы ақпарат беру

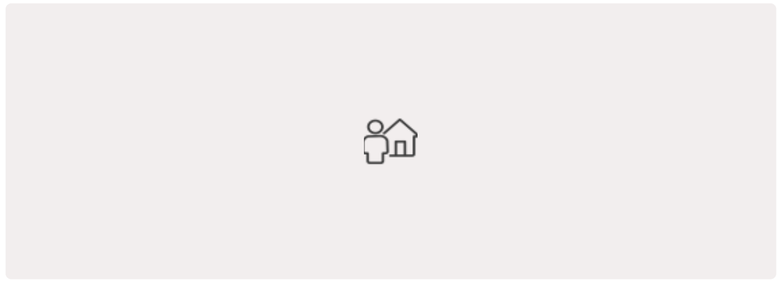

Көрсетілімді толықтыру

Көрсетілім кезінде әңгіме–баян көрермен қатарын толықтырып, мейлінше толымды ақпараттар желісін айту

Ой қорытындылар

Көрсетілім мен әңгіме–баяннан соң екі–үш сөйлемнен тұратын ой қорытындылар жасау

Жалпы алғанда, экскурсия кезінде көрсетілім мен әңгіме–баян өзара үйлесіп жатуы тиіс. Бұл екі үдеріс бірін–бірі толықтырады.

Бақылау сұрақтары:

1. Әңгіме-баянның мәні неде?
2. Әңгіме-баянға қойылатын талаптар не депойлайсыз?
3. Әңгіме-баянның міндеттерін атаңыз.
4. Әңгіме-баянның формалары қандай?
5. Экскурсиялық нысан мен онымен байланыстыоқиғаларды жүйелеңіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Музеи будущего: информационный менеджмент /сост А.В. Лебедов, М., 2001
2. Гнедовский М.Б. Современные тенденции развитии музейной коммуникации в капитаоистических странах, теория и практика. М., 1986 вып.1
3. Савина Н.В., Горбылева З.М. Экскурсоведение: Учебное пособие. – Минск, 2004.
4. Емельянов Б.В. Экскурсоведение. Учебноепособие. – М., 2002.
5. Райымханова К.Н., Қатран Д. Музей ісініңтеориясы мен практикасы. –А., 2001
6. Дькова Р.А. Основы экскурсоведения. –М.:1985.–255 с.